

Nr 35

Utlåtande i anledning av motion angående ersättningen vid yrkesskada.

Andra lagutskottet har behandlat en till lagutskott hänvisad motion, II: 870, av herrar *Ekvall* och *Sörenson*, i vilken hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning i syfte att nå full ekonomisk kompensation vid inträffad yrkesskada».

Gällande bestämmelser m. m.

Yrkesskadeförsäkringens förmåner

Bestämmelserna om yrkesskadeförsäringen finns främst i lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring (YFL). Försäringen är obligatorisk. Vid sidan av den obligatoriska försäringen finns en frivillig sådan. Yrkesskadeförsäringen skall i fortsättningen handhas helt av riksförsäkringsverket. De s. k. socialförsäkringsbolagen skall avvecklas.

Den obligatoriska försäringen omfattar, med vissa undantag, varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst samt i den mån Kungl. Maj:t förordnar elever vid vissa skolor och andra utbildningsanstalter.

Försäringen avser att skydda mot följderna av yrkesskada, dvs. kropps- eller därmed jämställd skada som orsakats av olycksfall i arbete eller viss annan skadlig inverkan av arbetet. Till olycksfall i arbetet räknas även olycksfall vid färd till eller från arbetet, om färden föranleds av och står i nära samband med arbetet.

Vid yrkesskada ersätts kostnader för sjukvård (läkar- och tandläkarvård, sjukhusvård, resor m.m.). Nedsättning av arbetsförmågan berättigar vid sjukdomstillstånd till sjukpenning och vid invaliditet till livränta. Om yrkesskadan medfört döden, utgår förutom begravningshjälp livräntor till efterlevande.

Under den s. k. samordningstiden — i regel 90 dagar efter skadedagen — utges vanligen *sjukersättning* vid yrkesskada av den allmänna försäkringskassan enligt samma regler som vid andra sjukdomsfall. Reglerna finns i lagen om allmän försäkring (AFL) och därtill anslutande författningar. Enligt AFL varierar beloppet av hel sjukpenning från 6 till 52 kr. om dagen. Ersättning för utgifter för läkarvård utgår med tre fjärdedelar av utgifterna, dock högst med tre fjärdedelar av beloppet enligt en fastställd taxa.

Tandläkarvård ersätts endast i begränsad utsträckning. Läkemedel utlämnas med rabatt och i vissa fall kostnadsfritt. Under samordningstiden utgår särskild ersättning från yrkesskadeförsäkringen bara i en del speciella fall, bl. a. när skadan har medfört behov av tandläkarbehandling.

Efter samordningstiden ersätter yrkesskadeförsäkringen de behövliga läkarvårdsutgifterna m. m. fullt ut. Sjukpenning beräknas efter sjukförsäkringens skala. Men klassplaceringen bestäms på grundval av den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad efter särskilda regler (se nedan). Detta kan medföra att sjukpenningen blir större än enligt sjukförsäkringens regler. Är den skadade under lång tid ur stånd att reda sig själv, kan sjukpenningen i en del fall höjas med ett vårdbidrag, högst 5 kr. per dag.

Vid *invaliditet* ersätts erforderliga utgifter för läkarbehandling m. m. fullt ut, och ersättning i form av livränta utges så länge arbetsförmågan kan anses nedsatt med minst 10 procent till följd av skadesviterna. Till grund för livräntans storlek läggs ett s. k. ersättningsunderlag, som bestäms i förhållande till den årliga arbetsförtjänsten. Livränta till invalid som under lång tid är ur stånd att reda sig själv, kan i en del fall höjas med vårdbidrag, högst 1 800 kr. per år. Vid höggradig invaliditet kan den försäkrade också vara berättigad till förmåner från den allmänna pensioneringen. För att förtidspension skall utgå krävs emellertid en nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften.

Viss *dödsfallsersättning* utgår. Begravningshjälp utgår med 20 procent av det basbelopp, som gällde vid skadeårets början. Under innevarande år är begravningshjälpen således 1 160 kr. Livränta utgår i regel till änka samt barn under 19 år. Under vissa förutsättningar kan också andra efterlevande ha livränterätt.

Den skadades årliga *arbetsförtjänst* beräknas på grundval av hans inkomstförhållanden vid tiden för skadan. Särskilda regler gäller för ungdomar och personer i yrkesutbildning, för deltidsanställda kvinnor m. fl. Den årliga arbetsförtjänsten får inte beräknas till högre belopp än fem gånger basbeloppet vid skadeårets början. Efter samordningstiden blir därför sjukpenningen högst 40 kr. per dag, såvida inte den skadade är försäkrad för högre belopp i sjukförsäkringen.

När invalidlivränta från den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen utgår samtidigt med förtids- eller ålderspension från den allmänna pensioneringen, skall enligt 17 kap. 2 § AFL pensionen reduceras med högst $\frac{3}{4}$ av livräntan. En viss del av pensionen skall alltid utgå vid sidan av livräntan. Motsvarande regler gäller när efterlevandelivränta utgår samtidigt med efterlevandepension.

Fr. o. m. år 1968 gäller en lag om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m. Livräntor på grund av obligatorisk försäkring höjs när pensioneringens basbelopp stiger. En del av livräntorna efter låga invaliditetsgrader påverkas dock inte av små förskjutningar i penningvärdet.

Arbetsgivarna svarar för kostnaden för den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen.

I vissa fall utgår yrkesskadeersättning av statsmedel. Detta gäller bl. a. under militärtjänst.

Beträffande detaljinnehållet i YFL och i andra författningar rörande yrkesskadeersättning samt i AFL får utskottet hänvisa främst till prop. 1967: 147 och 2LU 1967: 68.

Reformer inom yrkesskadeförsäkringens område

I anslutning till att den år 1946 antagna lagen om allmän sjukförsäkring underkastades en genomgripande revision inför ikraftträdandet den 1 januari 1955 antogs YFL som också trädde i kraft den 1 januari 1955. Med YFL genomfördes en betydande samordning mellan yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen för dem som är sjukförsäkrade. Samordningen innebär bl. a. att yrkesskadefall som har en varaktighet av högst 90 dagar i allmänhet regleras av de allmänna försäkringskassorna enligt sjukförsäkringens bestämmelser.

Efter det att den allmänna sjukförsäkringen och den nya yrkesskadeförsäkringen införts inriktades reformarbetet i huvudsak på pensioneringen, men avsevärda förändringar genomfördes också i fråga om sjukförsäkringen. AFL innebar att de huvudsakliga reglerna om sjukförsäkring, folkpensionering och försäkring för tilläggs pension samlades i ett lagverk och att sjukförsäkringen och pensioneringen i fråga om kompensation för inkomstbortfall tillsammans bildade ett system, enligt vilket inkomstbortfallet ersätts genom sjukpenning vid mera kortvarig nedsättning av arbetsförmågan och genom pension om nedsättningen är varaktig eller långvarig. För yrkesskadeförsäkringens del rubbades inte ditillsvarande principer. Detta innebär att efter den nyssnämnda samordningstiden kompensation för inkomstbortfall kan utgå i form av pension jämsides med ersättning från yrkesskadeförsäkringen, varvid reduktion enligt vissa principer görs på pensionsförmånen. Reglerna om samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen har medfört att höjningarna av sjukpenningbeloppen inom sjukförsäkringen kommit yrkesskadade som är sjukpenningförsäkrade till del både under 90-dagarstiden och därefter. Sådana höjningar har ägt rum enligt beslut åren 1962 och 1966. Sistnämnda års sjukförsäkringsreform innefattade också att de tidigare gällande bestämmelserna om karenstid inom sjukförsäkringen avskaffades, något som kommer även de yrkesskadade till del.

I samband med tillkomsten av AFL tillkallades yrkesskadeutredningen för att utreda frågor om yrkesskadeförsäkringens inordnande i samma system som den allmänna försäkringen. Enligt direktiven för utredningen borde man utgå från att det även i framtiden skulle finnas ett särskilt försäkringsskydd i någon form för yrkesskador.

En huvuduppgift för utredningen skulle vara att inventera behovet av särskilda yrkesskadeersättningar. Så långt möjligt borde ersättningsgrunderna göras gemensamma för yrkesskadeersättningar och andra jämförliga socialförsäkringsersättningar.

Yrkesskadeutredningens förslag till yrkesskadelag (SOU 1966: 54) byggde på principen att ersättningsformerna inom den allmänna försäkringen skulle svara även för försäkringsskyddet vid yrkesskada. Ersättning skulle alltså utgå i form av sjukvårdsersättning, sjukpenning, folkpension och tilläggspension. I åtskilliga avseenden föreslogs dock för yrkesskador avvikelser från de regler som gällde för beräkningen av förmånerna inom den allmänna försäkringen.

I prop. 1967: 147 tog Kungl. Maj:t ställning till yrkesskadeutredningens förslag. Föredragande departementschefen, statsrådet Aspling, anförde i propositionen bl. a. följande.

Skäl talar för att rätten till ersättning vid sjukdom eller skada inte bör vara beroende av orsaken till sjukdomen eller skadan. Yrkesskadorna har dock sedan lång tid haft en särställning och ända fram till dess den stora utbyggnaden av vårt sociala trygghetssystem började för ett tjugotal år sedan var yrkesskedeförsäkringen den enda obligatoriska socialförsäkring som gav ersättning av verklig betydelse vid inkomstbortfall på grund av sjukdom och invaliditet.

Vidare anförde departementschefen bl. a. följande.

Jag delar den av flera remissinstanser uttryckta uppfattningen att den allmänna försäkringens regler om förutsättningarna för och storleken av de olika förmånerna bör ändras endast i den mån ändringen i huvudsak kan komma alla försäkrade till godo så att en särskilt gynnsam behandling av de yrkesskadade inte behövs annat än i undantagsfall. Förutsättningar föreligger uppenbarligen inte f. n. för att åstadkomma en omläggning av den allmänna försäkringen, så att det särskilda yrkesskadeskyddet skulle bli i stort sett överflödigt. Under sådana omständigheter anser jag det lämpligast att tills vidare behålla den nuvarande yrkesskedeförsäkringen, som enligt vad jag nyss framhållit har betydande fördelar för de skadade.

I enlighet med det anförda framlades i propositionen förslag, som innefattade ett bibehållande av YFL. Yrkesskadeskyddets allmänna omfattning föreslogs inte ändrat och inte heller de grundläggande reglerna om ersättning vid sjukdom och invaliditet. I viktiga avseenden föreslogs emellertid ändringar i YFL och andra yrkesskedeförfattningar. Riksdagen (2LU 1967: 68) godtog i huvudsak de principer för yrkesskadereformen, som föreslagits i propositionen, men gjorde vissa betydelsefulla ändringar i förslaget. De förändringar i yrkesskadeskyddet, som i enlighet med det sagda beslöts av statsmakterna 1967, gäller i huvudsak från den 1 januari 1968. Bland de förbättringar, som vidtogs, må nämnas en höjning av maximibeloppet för den årliga arbetsförtjänst, som skall ligga till grund för bestämmande av

livräntan. Vidare höjdes de inkomstgränser som tillämpades för beräkning av det s. k. ersättningsunderlaget. Äldre yrkesskadelivräntor höjdes. Både äldre och nytillkommande livräntor gjordes värdebeständiga genom anknytning till basbeloppet.

Slutligen må här beträffande frågan om beskattning av förmåner inom yrkesskadeförsäkringen m. m. hänvisas till 2LU 1968: 65.

Utskottet

Såväl vid yrkesskada som vid sjukdom, som har annan orsak, utgår sjukpenning, sjukvårdsersättning och vissa andra förmåner. Vid höggradig invaliditet utgår förtidspension. Sjukpenningen ersätter drygt 80 % av inkomstbortfallet i de vanligaste inkomstlägena. Utöver de förmåner som utgår oberoende av sjukdomsorsaken utgår särskilda förmåner vid yrkesskada. Vid invaliditet, som inte är så höggradig, att förtidspension kan utgå, utges således livränta.

I förevarande motion yrkas, att riksdagen skall begära utredning syftande till att full ekonomisk kompensation vid yrkesskada skall utgå. Motionärerna anser att det i och för sig är motiverat, att full kompensation utgår även vid sjukdom som inte är yrkesskada men begränsar av kostnadsskäl sitt yrkande till att avse yrkesskada. Motionärerna menar att det är fråga om ett jämlikhetskrav eftersom tjänstemannagrupperna avtalsvägen tillförsäkrat sig bättre förmåner vid sjukdom och yrkesskada än vad som utgår enligt lag.

Mellan yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen finns en samordning, som innebär att den som drabbas av yrkesskada under de första 90 dagarna efter skadefallet får ersättning från sjukförsäkringen enligt samma regler som vid andra sjukdomsfall. Enligt utskottets mening är samordningsreglerna av mycket stort värde. Eftersom flertalet yrkesskador är lindriga och relativt snabbt övergående, betyder samordningen att det besvärliga prövningsförfarandet huruvida en yrkesskada verkligen föreligger numera bara behöver ske i omkring en tiondel av alla fall. Med hänsyn härtill kan utskottet inte ställa sig bakom ett förslag, som leder till en uppbyggnad av det nuvarande systemet.

Sedan den allmänna sjukförsäkringen trädde i kraft 1955 samtidigt med den nuvarande yrkesskadeförsäkringslagen, har betydande reformer skett inom det här aktuella socialförsäkringsområdet. Höjning av sjukpenningbeloppen har skett år 1962 och 1966. Sistnämnda år innefattade reformen även borttagande av karensdagarna. På grund av samordningsreglerna kom förbättringarna även de yrkesskadade till del. 1967 förbättrades yrkesskadeförsäkringen i olika avseenden. Bl. a. skedde uppräknings av gamla livräntor och värdesäkring av såväl gamla som nytillkommande livräntor. Självfallet kommer även i fortsättningen fortlöpande förbättringar att

genomföras av både yrkesskade- och sjukförsäkringen. En reform i fråga om läkarvårdersättningen är förestående och utredning pågår inom andra områden av försäkringssystemet.

Skillnaden mellan det sjuklönesystem som vissa tjänstemannagrupper har enligt avtal och förmånerna från sjukförsäkringen bör inte överdrivas. Såsom nämnts kompenserar sjukpenningförsäkringen generellt sett 80 % av inkomstbortfallet men till följd av att sjukpenningen är skattefri kan compensationen för vissa grupper gå upp till både 90 % och mer, dvs. till ungefär samma siffra som i allmänhet gäller enligt sjuklöneavtalen.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 870 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 april 1969

På andra lagutskottets vägnar:

RUTH HAMRIN-THORELL

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Hübinette (m), Wanhainen (s), Österdahl (fp), Högstrom (s) och Andreasson (cp)*;

från a n d r a kammaren: herr Odhe (s), fröken Wetterstrom (m)*, fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s), Svensson i Kungälv (s)*, Larsson i Öskevik (cp), fru Sigurdsen (s)* och herr Romanus (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.